

Herodes' familie behoorde tot het geslacht van Esau, en de Edomieten of Idumeërs, die sinds de besnijdenis hadden aangenomen en ten volle tot het Jodendom waren overgegaan, leverden in Herodes' familie een reeks van vorsten, die sluw en slim in Jeruzalem wisten binnen te dringen, door politieke zin hun invloed wisten uit te breiden, en onder Herodes den Groote (40-4) een koninklijke macht wisten te ontploffen, die boven Davids macht uitging. Schier al wat Jood was bond hij weer in nationale eenheid saam. Hij deed pracht en weelde in alle streken van Palestina ontluiken. En tenslotte wist hij een fonkelnieuw tempel te bouwen, die in schittering Salomo's tempel nabijkam. Het was deze tempel, waarvan Jezus het ontzettend noodlot profeteerde, toen hij zeide dat geen steen op den anderen zou gelaten worden. Aldus was de gesteldheid der dingen in het heilige land in de jaren waarin 't heilige kindeke van Maria, en in dat kindeke de waarachtige Messias, stond geboren te worden. Het was onder keizer Augustus, toen Cyrenius over Syrie stadhouder was. Zoo beschreef Lukas het, omdat hij in hoofdzake voor Romeinen schreef. Maar in het heilige land scheen 't alles stil en rustig voort te leven. Aan de Romeinen was de opperheerschappij, maar het Joodsche volk leefde onder eigen vorsten. De Pharizeeën zetten hun noodlottig proces voort om het geestelijk element uit het officiële leven geheel te bannen en het almeer onder de strenge en doodende tucht van den wetsoverbrengers, terwijl daarnaast de wereldschegezinde priesterorde in het Sanhedrin Sadduceïsch afzwakte. Slecht één mogelijkheid van aansluiting bleef er ten slotte nog voor den Zoon des menschen over. Die aansluiting was niet mogelijk met de Romeinse macht, en al evenmin met de Pharizeeën of Sadduceeën. Aansluiting voor Jezus was alleen te vinden onder het geloovige landvolk, dat nog onder de inspiratie van de aloude profetie voortleefde, en de komst van den Messias verbeelde. Dat volk heeft de Christus toen 't meest nog in Galilea gevonden, ten deele ook in het Over-Jordaanse, het minst in Judea, en het allerminst in Jeruzalem. En toch heeft Jezus, tot aan zijn hemelvaart toe, zich tot deze aansluiting bepaald. Het verloren volk van Israël was de akker waarin hij het zaad des Evangelies uitstrooide, en het is uit deze groep in 't heilige land, dat onze Heiland zijn discipelen, straks zijn apostelen, riep.

Dr. A. K.

„Indien gij naar Mij bragen zult met uw gansche hart.“

En gij zult Mij zoeken en vinden, wanneer gij naar Mij zult vragen met uw gansche hart.
Jer. 29: 13.

Dorst naar God is aan het vrouwe, Godvreesende volk niet vreemd. Voelt de ziel dat ze weer verder van haar God is afgedaald, dan mist ze den innerlijken vrede. Dan heeft ze zalige rust noch duur. En dan herwint ze haar vrede en haar kalmte niet, tenzij ze ontwaart mag, dat Gods zalige nabijheid weer haar deel werd. Psalm 42 is en blijft de ademtucht van het Godzoekend gemoed.

Gaat nu de ziel in zulk een geheiligde stemming verkeerend, dan geeft de Heere door zijn profetie Jeremia op zulk teeder liefdevol 't dit ten bescheid: „Gij zult Mij zoeken, en ook vinden, indien gij naar Mij bragen zult met uw gansche hart.“

Dit 't toeroepen van uw God lokt uit en verleidt u, om 't dan nu ook te beproeven, of ge uw Vader in de hemelen niet meer beensidig nabij kunt komen, maar worit tegelijk zoo licht voor wie oprecht in zijn omgang met zijn God is, iets dat u bijna zou doen vertwijfelen.

God te zoeken „met uw gansche hart“ is iets, dat voor ons, in zonde geboren, hier op aarde, bijna niet bereikbaar is.

Versta dit niet verkeerd. Het zou een miskenen van allen teederder Godsdienst zijn, indien men staande hield, dat er in 't leven van Gods kind niet schier Goddelijk heerlijke oogenblikken konden voorkomen, waarvan hij naar waarheid belijden kon, dat heel zijn hart naar zijn God drong en in zijn God opging. Zelfs zouden we ons niet kunnen voorstellen, hoe er ook maar één kind van God kon zijn, dat niet ook zelf in eigen zieleworsteling wel eens zulk een volzallig oogenblik van Gods teederste nabijheid gekend heeft.

Maar natuurlijk, het soms doorleefd hebben van zulk een schier hemels oogenblik geeft in 't minst nog niet, wat de Heere ons door Jeremia hier kond deed. In dat aangrijpende woord, dat de profetie ons boekte, is toch geen sprake van een korte, snel weer voorbijgaande verduiking, maar veeleer van een gestadig en bestendig leven en zich bewegen in zijn God. Er is hier profetie van een zoeken van God, niet om Hem jingels weer te verlaten, maar van een Hem zoeken en vinden, om dorpelwachter in zijn heilige Tente te blijven, en van den morgen tot den avond, ja zelfs in den slaap, die ons de kracht komt vernieuwen, met onzen God te verkeerend en zijn zalige nabijheid te genieten. En zoo nu verstaan, mag niet anders beleden, dan dat zulk een gestadig, met 't gansche hart, naar zijn God vragen, voor wie hier op aarde nog den pelgrimstocht volbrengt, niet is weggelegd.

Ge moogt 't een verrukkelijk gedachte vinden, op zoo onafgebroken voet, in Gods zalige gemeenschap te zijn opgenomen, maar raadpleeg uw eigen zieleverving, en ge zult 't zelf belijden: uw leven voor God beantwoordt aan dien eisch niet.

De korte oogenblikken, die ge u in het gebed en in uw smeeking verliest, zijn dan nog de beste. Te veel mag ook hierin niet geroemd worden. Wie zich afvraagt hoeveel kwartieren op 't eemaal hij gemeenlijk in den gebede voor zijn God verkeert, vindt nauwelijks de helft van een enkel uur. Niet alsof de soliditeit van 't gebed in de laatste school, maar vergeet toch niet, dat er van Jezus geschreven staat, dat hij „den ganschen nacht in 't gebed was“ (Luc. 6: 12). Zeker, 't saambidden moet kort zijn, maar er is toch een

heel ander bidden als ge alleen met uw God zijt. En hierbij blijft 't niet. Gaat ge toch na, wat indruk veelal ons bidden naakt, dan laat ook die indruk u zoo tegen. Zoo heeft men niet gebeden, en nauwelijks is 't Amen over de lippen, of er is van God vaak geen sprake meer, en 't valt alles, zonder tusschenpoelen zelfs, terug in 't gewone gesprek. Nu kan dit veelal niet anders. Men kan niet na elk gebed over den Heere blijven naspoken. Maar 't feit ligt er dan toch toe, dat ons bidden, vooral ons saambidden, vaak weinig anders is dan een korte geping in ons drukke leven. Even, heel even, uit de dingen der wereld met uw gedachten uit, en een kort oogenblik uw God te woord staan. En dan weer met 't Amen de ziel van uw God af, en op nieuw met uw gedachten de wereld in. Zoo niets van 't God liefhebben met heel uw ziel en heel uw verstand.

Zelfs in het behoeven, als het gebed zich iets verlegt, en men samenkwam met het doel om zijn God te aanbidden, is 't een zeldzaamheid, als niet onder zulk langer bidden de gedachte een enkel maal afdoet, onze ziel tot zelfbeschaming. Dat 't nu bij 't jonge kind zoo is, komt uit zijn natuur op, en dat de nog niet geheel overghebrachte ziel telkens met zulk een afleiding heeft te worstelen, zou men verstaan. Maar 't droeve feit is, dat ook Gods ingeleide kinderen te vaak bekeken moeten, dat het afdoen van de ziel van hun God, zelfs onder het gebed, ook voor hen een niet onbekende zonde is.

Op het zoeken komt 't aan. De Heere zegt: Wie mij zoekt, zal mij vinden. Zoeken nu verstaand een begeerte om te bezitten. Zoeken is de erkenning dat men iets behoort te bezitten, maar kwijt raakte. En zoeken is dan ook niet een zich inspannen met alle kracht, om wat men nimmer had moeten verliezen, weer terug te erlangen.

Het niet-vinden van zijn God ligt er dan ook alleen aan, dat 't zoeken in den gebede niet 't waarachtelijk zoeken, niet 't echte er naar grijpen was, want 't blijft onder het Goddelijk zegel vastliggen: Wie zijn God waarlijk zoekt, die is er zeker van, dat hij zijn God ook vindt.

Doch dan komt 't er ook op aan, dat 't een zoeken van uw God zij met uw gansche hart. Niet allerlei begeerten koesteren, en dan bij dat alles ook nog zoo mogelijk een genieting van Gods nabijheid. Neen, God kan nooit bij iets bijkomen. Het zoeken van God moet altijd een volstrekt zoeken om Gods wil zijn. Dat wil zeggen, zulk een zoeken van uw God, dat ge weet in Hem dan ook alles te zullen bezitten, waarnaar uw hart mag uitgaan.

Dat zoeken van uw God met uw gansche hart is leven in het hoogheilig gebed, dat ge den Heere uw God niet maar bij af 't overige zult liefhebben, maar zult liefhebben met geheel uw hart, met geheel uw verstand en met uw krachten. Immers wie zoo zijn God liefheeft, en bezat, en dan toch weer verloor, die kan geen oogenblik rust hebben, of hij moet weer zoeken, rusteloos zoeken, tot hij zijn God weer gevonden heeft. Een moeder die onder het gebed haar kind verloor, wilt 't afdoelde, kent geen rust, en weet van geen verzuim, en haar liefde voor haar kind duld geen uitstel. Ze zoekt. Ze houdt niet op te zoeken. Ze zoekt totdat ze gevonden heeft. En ze vond ten leste, omdat ze zoet met haar gansche hart. En zoo ook is het met de ziel die haar God verloor. Dan perst en dringt 't zoeken, tot de gemeenschap met God is teruggevonden. En daarvoor moet 't wel een zoeken met 't gansche hart zijn geweest.

Niet, vergeet dit toch nimmer, niet maar voor een oogenblik moet ge uw God zoeken, niet maar in een vrome opwelling hem aangrijpen. Het mag u niet te doen zijn, om even vluchtig 't heilige te genieten, en dan in uw gewone levenswereld terug te keeren. Neen, hij wie naar God vraagt moet zijn gansche hart en God liefheeft met alomvattende liefdetrekking, is dat dorsten, dat hunkeren naar God geen zaak van oogenblikken, maar van altoos doorgaanden duur. Ge kunt niet in 't morgenland van liefde branden, en in 't middaguur zonder liefde in uw hart omdolen. Wie God waarlijk zoekt, en vond, kan Hem niet meer loslaten. Voor zulk een is het leven met zijn God 't stempel geworden, dat heel zijn leven dragen moet.

Alleen maar, en dit is 't wat tot aan ons aerven ons teleurstelt. We weten wel, dat 't zoo zijn moet, maar de zielsverving, dat na dag, levert ons telkens weer 't droef bewijs, dat 't in werkelijkheid zoo niet duurzaam bestaat. Bij den Zoon des menschen was het zoo, maar buiten hem bij niemand.

Het aankleefsel van onze zonde, dat we tot aan het graf met ons ondragen, maakt, dat 't zoo telkens anders in ons uitkomt.

Naar God vragen met zijn gehele hart, en God liefhebben met heel zijn ziel en heel zijn verstand, is wat 't zijn moet, maar in volsten is 't zoo nooit. Of ook, al komt 't zoo in een zalig oogenblik, dat oogenblik duurt niet. En telkens is er weer zelfaanklacht.

En dit nu juist is 't waar het op aankomt. We kunnen het op aarde niet bereiken, dat volle liefhebben van onzen God met ons gansche hart en ons gansche verstand. Dat volle zalig in onzen God zijn, komt eerst in 't Vaderhuis.

Alleen maar, in 't nog niet volzigt met zijn God verkeerend, mag wie God vrees, nooit beruilen. 't Minste vonkje dat uit ons hart niet voor God opvlamt, moet ons een zieleverwij brengen.

't Ten volle moeten, en toch niet ten volle kunnen, moge daarom ook voor 't zieleaanklacht blijven, waarin telkens weer uw liefde voor uw God zich vernieuwt.

Dr. A. K.

Amsterdam, 23 April 1915.

Op de jongste vergadering door de Lutherische predikantenvereniging te Amsterdam gehouden, heeft Dr. H. J. Toxopeus, Lutherisch predikant te Amersfoort, het pleit gevoerd voor de wederinvoering der biecht. „Het Katholicisme, zeide hij, kent een instijt voor individuele zielszorg en het Protestantisme niet. Dat instijt is natuurlijk de biecht.“ Den biechtstoel noemde hij dan ook de kracht en de zwakte der Roomsche Kerk, „haar zwakte, omdat ze de biecht eischt van allen, of ze er behoefte aan hebben of niet, haar kracht, omdat het een middel is om den geestelijk tobbeden of zieken mensch te verzorgen“. En al verdaarde hij wel te begrijpen, waarom het Protestantisme dit instijt had afgeschaft, toch eindigde hij met de vraag, wat het Protestantisme er voor in de plaats had gegeven?

Voor al nu in de Roomsche pers aan deze uitlating bijzondere aandacht is geschonken en daarin een bewijs is gezocht,

hoe men ook van Protestantsche zijde toch achteraf gaat inzien, hoe men aan de Roomsche Kerk onrecht heeft aangedaan, mag er wel eens op gewezen worden, dat Dr. Toxopeus toch blijkbaar niet geheel op de hoogte is van hetgeen het „Protestantisme“ voor de individuele zielszorg heeft gedaan, toen het de Roomsche biecht afschafte.

Voorreest is het reeds niet juist, wanneer Dr. Toxopeus het voorstelt, alsof alle Protestantische Kerken het instijt van de biecht geheel afgeschaft zouden hebben, want hoezeer ze de misbruiken van de Roomsche biecht afkeerden, toch heeft de Lutherische Kerk — en het verwondert wel eenigszins, dat een Lutherisch predikant dit niet weet — de biecht wel degelijk officieel in haar catechismus en Kerkenordening gehandhaafd. Wel was Luther, evenals Dr. Toxopeus, tegen den biechtduw, maar niemand mocht toch ten Avondmaal gaan zonder biecht te hebben. Niet alleen werd de naam biecht behouden, maar achter den kleinen Catechismus werd een formulier gegeven, hoe de biecht moest plaats vinden: men moest zijne zonden met name, tegenover den predikant belijden, en de predikant verkondigde daarna in Christus' naam de vergeving der zonden.

En wat de Gereformeerde Kerken betreft is een dergelijke biecht zeker wel nergens officieel voorgeschreven, maar Calvijn in zijn Institutie, Boek III, hfdst. 4 § 12, beveelt zulk een biecht of private belijdenis voor de zonden aan den predikant wel degelijk in bepaalde gevallen aan. „Zoo laat dan, zegt hij, en ieder geloovige indachtig zijn, dat het zijn plicht is, indien hij voor zich zelf door het gevoelen zijner zonden alzo bedroefd en benauid wordt, dat hij zich zelf zonder eens anders hulp niet redden kan, dat middel niet te verachten, hetwelk van den Heere wordt aangeboden, te weten, dat hij tot zijne verlichting de bijzondere belijdenis (zijner zonden) bij zijnen herder of leeraar in het werk stellen en zijn bijzondere hulp verzoeken zal om troost te verkrijgen, dewijl het diens ambt is Gods volk in het openbaar en in het bijzonder met de leer des Evangelies te vertroosten.“

Alleen wil Calvijn niet, dat deze bijzondere belijdenis of biecht als een juk op de conscientie zal worden gelegd, omdat er geen goddelijk gebed voor bestaat, en evenmin, dat wie van dit middel gebruik maakt, verplicht zal worden om al zijne zonden op te tellen, maar alleen voor zooveel men zelf oordeelen zal noodig te zijn om een volkomen vrucht der vertroosting te krijgen.

Tewijl ook afgezien van deze „vrijwillige biecht“ de Gereformeerde Kerken wel degelijk voor de individuele zielszorg gezorgd hebben door het instellen van het huisbezoek, waarbij de predikanten (en ouderlingen) elk lid der gemeente opzoeken voor het Avondmaal om hem persoonlijk te spreken over zijn toestand, te onderzoeken of er oorzaken zijn, waarom hij het sacrament niet zou kunnen gebruiken en hem te troosten en bij te staan, wanneer hij geestelijk krank of aangevochten is. Juist door dit huisbezoek in te stellen heeft de Gereformeerde Kerk op uitnemende wijze gezorgd, dat niet alleen de gemeente in haar geheel door de prediking des Woords onderworpen werd, maar dat het Evangelie ook tot den enkele werd gebracht.

Er is daarom wel geen de minste reden om het Protestantisme aan te klagen, dat het de individuele zielszorg heeft verwaarloosd of daarvoor geen afzonderlijk instijt in het leven heeft geroepen. Wie zoo spreekt, toont al heel slecht de geschiedenis van het Protestantisme te kennen.

Onjuist beroep.

De Sneeker Kerkeraad heeft in de nadere toelichting, die hij bij zijn adres aan de Synode der Hervormde Kerk uitgaaf, zich ook beroepen op de *Heraut* en wel op een artikelreeks, waarin Prof. Rutgers uiteenzette, hoe de aanvenning of toelating tot het Avondmaal behoorde te geschieden.

Dit beroep nu kan niet anders dan als een misleiding worden gewaakt.

Zeker heeft Prof. Rutgers in genoemde artikelreeks er terecht op gewezen, dat de Gereformeerde Kerken er nooit op uit waren allerlei bijzaken en bijzonderheden door gebiedend voorschrijf te regelen, en ze veeleer aan elke bijzondere kerk de vrijheid lieten om dit te doen, zoals o. a. daaruit blijkt, dat de Gereformeerde Kerken nooit een bepaald stel formulier vragen van de belijdenis des geloofs hebben vastgesteld, maar de formulering daarvan aan elke Kerk overlieten. Wel wordt de hoofdinhoud van deze vragen aangegeven in onze liturgie, maar de eene Kerk formuleerde deze vragen anders dan de andere, zonder dat hier tegen eenig bezwaar werd gemaakt. Onze Kerkenorde zelf handhaafde deze vrijheid, dat te bepalen, dat wie ten Avondmaal wil toegelaten worden, eene belijdenis moet afleggen naar de *gewoonte der Kerk*, waarbij hij zich voegt.

Maar al is dit alles volkomen juist, toch kan zelfs een kind wel begrijpen, dat dit niets te maken heeft met den strijd, die thans in de Hervormde Kerk gevoerd wordt over de vraag, of de belijdenisvragen, zoals ze daar staan, moeten beantwoord worden, dan wel of men volstaan kan met te beuigen, dat men met den geest en hoofdzak daarvan instemt. Het *geest en hoofdzak* is toch niet anders dan een middel om modern, die feitelijk van de Christelijke belijdenis niets weten willen, tot de gemeenschap der Kerk toe te laten. In dien zin nu hebben onze Gereformeerde vaders het zeker nooit bedoeld, wanneer ze aan iedere plaatselijke Kerk de vrijheid lieten om de belijdenisvragen te formuleren.

Integendeel, ze zouden, wanneer een Kerkeraad destijds de belijdenisvragen zoo geformuleerd had, dat bijv. een Sociniaan daarop ja kon antwoorden, wel terstond maatregelen hebben genomen om zulk een schandelijk misbruik van de verleende vrijheid te keeren.

Natuurlijk weet Dr. Wumkes, die dit advies mede onderteekende, dit evengoed als wij. Het beroep op wat Prof. Rutgers schreef over de praktijk onzer Gereformeerde vaders, was daarom geen eerlijk spel.

„Overgaan tot een anderen staat des levens“.

III.

In de gevallen in ons vorig artikel genoemd, kan er wel geen twijfel over bestaan, dat er gegronde reden is voor een predikant om zijn ambt neer te leggen, hetzij als ambtelos burger te gaan leven, hetzij naar een ander beroep om te zien. Wie geheel de gaven mist voor het ambt en daarom geen gemeente krijgen kan of, wanneer hij wel een gemeente heeft, haar verlaten, doet beter niet een andere betrekking te zoeken. En wanneer men wegens ongelooft of leven in zonde niet langer met een eerlijke en geruste conscientie zijn ambt waarnemen kan, is dit zelfs plicht. Moelijkheid leveren zulke gevallen voor de classis, die haar consent te verleenen heeft, dan ook niet op. De „grootte en gewichtige oorzaken“, waarvan onze Kerkenorde spreekt, zijn dan ongetwijfeld aanwezig, want wie feitelijk ongeschikt is om het ambt te bedienen, kan niet gedwongen worden zijn ambt langer waar te nemen.

Anders staat het, wanneer van zulk een geestelijke ongeschiktheid om het ambt langer te bedienen geen sprake is, maar trots goede gaven voor het ambt, een ongeschikt geloof en een onberispelijken levenswandel, een predikant toch moet een „andere beroeping des levens“ te moeten aanvaarden. Hoewel zulk een overgang van het predikant tot een anderen staat des levens in het algemeen zeker niet goed te keuren is en strijd met de verplichting, die men bij de aanvaarding van het ambt op zich genomen heeft, waarom de Classis dan ook niet lichtelijk daartoe haar medewerking verleenen mag; wil dit daarom toch niet zeggen, dat zulk een loslaten van het ambt nimmer geoorloofd zou wezen. Indien het motief geen ander is, dan dat men een andere betrekking gemakkelijker vindt, of hoopt daar meer geld te verdienen of tot hogere eer in de maatschappij te komen, dan is dit zeker geen geldige reden. Voetius verhaalt, hoe de Synode van Groningen in zijn tijd een predikant, die zijn ambt verliet om een politiek ambt te verkrijgen, deswege zeer ernstig berispt heeft en hem onwaardig verklaarde om dit ambt te bekleeden. En al zou het thans al zeer weinig helpen, of een classis of Synode zulk een uitspraak deed, toch kan zulk een neerleggen van het ambt kwalijk anders beschouwd worden dan als een trouweloze verlaten van den dienst, en kan de classis daartoe zeker haar medewerking niet verleenen. Zulke gevallen zullen echter altoos wel een uitzondering blijven in onze Kerken, en wanneer ze toch voorkomen, is het wel duidelijk, dat zulk een persoon, wanneer hij niettegenstaande alle vermaningen zijn ambt toch neerlegt, dan ook feitelijk is te beschouwen alsof hij uit zijn ambt ontzet ware. Door de kuddes, die hem toebetrouwd was, te verlaten, toont hij, om het woord van Christus over te nemen, dat hij geen herder, maar een huurling was. Hij droeg het herderskleed, maar het herdershart ontbrak.

Dit kan echter niet gezegd worden, wanneer iemand niet uit egoïstische motieven en ook niet eigenmachtig het ambt neerlegt, maar omdat een andere roeping tot hem komt, waarvoor hij bijzondere gaven ontvaangen heeft en waarin hij evenzeer Gods Koninkrijk kan dienen. In zulk een geval is er van een eigenmachtig neerleggen van het ambt geen sprake, maar komt men voor de vraag te staan, of zulk een roeping, die onder Gods bestel tot ons komt, niet opgevolgd moet worden. Een algemeene regel is hiervoor natuurlijk niet te geven, en ieder zal in zijn eigen conscientie te beoordeelen hebben in hoeverre deze roeping zwaarder heeft te wegen dan de roeping tot het predikant. Voetius wijst er op, hoe in zijn tijd het meer dan eenmaal was gekomen, dat zelfs de roeping tot het professoraat in de Theologie door een predikant geweigerd was, omdat hij zijn gemeente trouw wilde blijven, en de voorbeelden daarvan ontbreken ook in de jongste historie onzer Kerken niet. Maar ongeoorloofd is het aanvaarden van zulk een roeping niet. Zelfs al zou men het professoraat in de Theologie niet onder de „kerkelijke diensten“ willen opnemen, zoals onze Kerkenorde doet, dan is het toch waar, wat Voetius opmerkt, dat dit ambt in hoofdzaak is ingesteld ten dienste van de Kerk, omdat de Hoogeschool de plaats is waar de aanstaande Dienaren der Kerk worden opgeleid. En nu zou men wel kunnen zeggen, dat voor dit professoraat in de Theologie daarom ook andere personen benoemd kunnen worden, die niet in het predikant staan, maar kundige theologen, die geen predikant zijn, vindt men uiterst zelden, en bovendien is het zeker zeer gewenscht, dat iemand, die predikanten opleidt, zelf een tijdlang het predikant bediend heeft. Hetzelfde geldt in zekeren zin ook van de predikanten, die geroepen worden om geestelijk verzorger aan een stichting voor kranken van ziel of lichaam, ouden van dagen enz. te worden, want hoewel voor het vervullen van die betrekking ook niet predikanten zouden kunnen gekozen wor-

den, ligt het toch in den aard der zaak, dat het bestuur van zulke stichtingen daarvoor in den regel predikanten kiest, omdat deze het meest geschikt zijn om deze taak waar te nemen. Zelfs behoort zulk een roeping niet eens, gelijk het professoraat in de Theologie, in een nauw verband met de Kerk, of gelijk de geestelijke verzorging van krankzinnigen, in een nauw verband met de prediking van het Evangelie te staan, maar kan het ook geoorloofd wezen haar op te volgen, wanneer men daardoor in het algemeen de belangen kan dienen van Gods Koninkrijk, hetzij dan op wetenschappelijk, politiek of sociaal terrein. Voetius bespreekt bijv. de vraag, of een predikant zijn ambt verlaten mag om een roeping op te volgen tot professor in de filosofie, de oude letteren, de geschiedenis, of gelijk het in zijn dagen meermalen voorkwam, tot rector van een gymnasium. Wel acht Voetius dit in het algemeen niet aanbevelenswaardig, maar hij maakt toch een uitzondering voor het geval, dat de nood dit vereischt, er geen andere personen te vinden zijn, even geschikt voor dit ambt, en vooral wanneer er bij komt, dat zulk een predikant door zijn wetenschappelijke studie minder geschiktheid heeft om het Woord te bedienen. Liever nog zouden we zeggen, dat wanneer God de Heere aan een predikant bijzondere gaven voor deze wetenschappelijke studien geschonken heeft en hij, door deze gaven als professor te gebruiken, ze tot Gods ere zou kunnen doen strekken, door bijv. aan een Christelijke Hoogeschool op te treden, het zeker niet ongeoorloofd zou wezen zulk een ambt te aanvaarden. En al komt het in onze dagen zelden voor, dat een predikant geroepen wordt aan het hoofd van een gymnasium te staan, toch ontbreken de voorbeelden ook hiervan niet geheel. Het gymnasium, dat vroeger te Zetten was, is door meer dan een predikant verzorgd, die deswege voor goed of tijdelijk zijn predikant moest neerleggen.

Hetzelfde geldt in zekeren zin ook van den Christelijken arbeid op sociaal gebied, inzonderheid op het gebied van wat men wel genoemd heeft de „inwendige zending“. Ook deze arbeid, die in onzen tijd zulk een belangrijke uitbreiding heeft gekregen, is een arbeid in den dienst van Gods Koninkrijk. En al is het als regel niet aan te bevelen, dat een predikant zijn ambt verlaat om zich geheel aan dezen dienst te wijden, toch zijn er zekere gevallen denkbaar, waarin dit niet ongeoorloofd zou wezen. Wanneer iemand voor zulk een arbeid van God den Heere gansch bijzondere gaven ontvaangen heeft, die in zijn predikant niet tot hun recht kunnen komen, en wanneer hij dan tot zulk een werking geroepen wordt en er geen andere personen te vinden zijn, die voor dat werk even geschikt zijn, kan in zulk een roeping wel degelijk een Goddelijke roeping liggen, die hij niet afwijzen mag en die ook de Kerk heeft te eerbiedigen door hem uit zijn ambt te ontslaan. Niemand zal het aan mannen als Ds. Heldring en Ds. Pierson evel duiden, dat zij hun leven aan zulk een arbeid gegeven hebben.

Moelijker staat zeker de vraag ten opzichte van de politiek, daaronder begrepen de journalistiek, omdat hierbij de kans veel grooter is dan bij den arbeid der zoogenaamde inwendige zending, dat het motief, dat tot verandering van levensstaat leidt, niet een heilig motief is. De voorbeelden zijn bekend genoeg van predikanten uit de Hervormde Kerk, die hun predikant hebben neergelegd om redacteur van een dagblad of volksverteenwoordiger te worden, zonder dat er daarom sprake van was, dat hen een hooger geestelijk motief daartoe dreef; integendeel, in plaats van de Christelijke beginselen in de Pers of de Tweede Kamer te verdedigen, hebben ze veeleer alles gedaan om die Christelijke beginselen te bestrijden. En ook al zijn zulke gevallen in onze kringen niet licht te duchten, toch blijft er altoos het gevaar, dat veel meer verzucht dan heilige roeping een predikant verleiden zal om dit pad te kiezen. Maar hoe gevaarlijk het is, het predikant voor een tijdlang of voor goed te verlaten om aan de politiek zich te wijden, toch kan daarom ook hier niet gezegd worden, dat dit steeds en in elk geval een ongeoorloofde daad zou wezen. Indien de strijd op politiek gebied geheel buiten de Christelijke beginselen omging, zou de zaak anders staan. Maar dat is niet zoo in ons land en het is feitelijk nooit zoo geweest. Reeds in Israël's geschiedenis zien we, hoe de profeten telkens op politiek gebied moeten optreden om de onheilige staatkunde van Israël's en Juda's koningen te wederstaan en voor het recht Gods op te komen. Geheel in overeenstemming daarmee zien we, hoe onze Hervormers, Calvijn te Geneve en John Knox in Schotland, een machtigen invloed hebben uitgeoefend op de politiek van hun dagen en als leiders van de staatkunde zijn opgetreden. En al is het zeker waar, dat noch de profeten noch de Hervormers daarom hun predikant hebben neergelegd, om zich geheel aan de staatkunde te wijden, toch mag men niet vergeten, dat de geheel veranderde omstandigheden van onze dagen hier ook andere eischen hebben gesteld. Noch de journalistiek noch de volksverteenwoordiging, zoals wij die kennen, bestond toen. Wie thans op politiek gebied invloed uit wil oefenen en leiding aan de geesten wil geven, moet of aan de pers zich geven of in de volksverteenwoordiging optreden, en deze arbeid kan zooveel tijd en kracht eischen, dat het waarnemen van het predikant daarbij een onmogelijkheid wordt. Had men nu over een genoegzaam aantal staatsleden van professie te beschikken, die aan dezen arbeid zich wijden konden, dan zou er zeker geen

nood
am
dat
zijn
gew
nem
van
gees
hun
waar
onde
de
ontv
een
tijde
amb
pers
schik
nood
waar
de
niet
tijd
te
zijn
beke
predi
ten
hadde
Chris
het o
ambt
gebiet
te str
heel

I. J.
DENTS
Gronin
De l
lijke K
wijzeren
Voorbe
leerboek
En d
In 69
onze vo
Aan
Vaderla
echter
gezegd",
de ontw
Het
duidelijk
te verbi
Reeds
boek te
onderwij
In 3
van het
Vervolg
hebben
landen,
in de o
en de p
1400 is
daar aan
maag vo
van het
hij dan v
geschiede
handelen.
Van de
historie
maacht,
voor, da
beeld van
het Biade
heden d
Holland.
En va
rekencha
„Dan t
van al d
op te ne
ontwikkel
Aenen (d
bisschop i
komt ong
geestelijk
punt is
gewest en
en Noord
invloed de
trekken o
recht. Pas
eenheids
elementen
Zeeland n
op den
republiek
Bij de
Hervorm
behandeler
land aan
denis, het
eeuwen n
dit opzet
goede kom
Wat ver
ons brank
dan ook i
omstandig
te doen a
schrijver
jingers en
tijdrijde
of mindere
tonissen en
debbaling
beginselen.
En dat
Houten (n
van de H
diensttwi
en Oldenb
verhaalt.
N verder
Zoo, om i
het Reveil
politieke p
geestesle
ook de „D
Laat mij
tigh op te
dat een kor
tot: op de